

DET DANSKE
SPROG- OG
LITTERATURSELSKAB

LIS

APRIL
2005
NR. 25

L I T T E R A T U R ♥ I N F O R M A T I O N ♥ S P R O G

SET FRA CHR. BRYGGE 1

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab skal ikke klage over manglende muligheder for at løse sin opgave, defineret for snart 100 år siden: at fremme udgivelsen af centrale litterære, sproglige og alment kulturelle værker og dertil hørende hjælpemidler i velredigeret, videnskabeligt funderet form. Det er klart, at digitalisering er blevet et nøgleord. Digitale ord- og tekstbaser kan udsendes i form af bøger, cd-rom- og netudgivelser, og flere og flere indser rimeligheden i at lægge dokumentationsmateriale af interesse for en snæver kreds på nettet og sende bøger ud til det publikum, der har glæde af klassiske bogudgivelser.

DSL sender i denne tid *ANDERSEN*-udgavens tredje kassette ud i anledning af 200-årsdagen. Endvidere kan vi tilbyde enkeltværker af H.C. Andersen i klassikerserien, som netop i dette særlige år kan folde en bred vifte af velkommenterede udgaver ud. *Den Danske Ordbog* er nået til bind 4, og snart kan vi med glæde konstatere, at *Supplementet til Ordbog over det danske Sprog* er afsluttet med udsendelsen af bind 5. Årsberetningen udsendes primo maj og vil dokumentere, at udgivelser inden for hele Selskabets spektrum har set dagens lys eller er på vej.

DSL har netop aflagt regnskabsrapport. Det fremgår, at Selskabet har fået mulighed for en vækst ud over det sædvanlige. Kulturministeriet og de større og mindre fonde har støttet centrale initiativer, der på én gang peger fremad og sikrer udgivelser, der gør kulturarven tilgængelig for nutidslæsere. I Finanslovstillægget for årene 2005-2008 er der afsat 12 mio. kr. som opfølgning af sprogpolitikens anbefaling af, at det danske sprog styrkes, både mht. dokumentation og rådgivning. Og litteraturen på dansk er også tilgodeset gennem særbevillinger. Vigtige udøvere af de udtrykte politiske bestræbelser er DSL og Dansk Sprognævn. Kulturministeriet har ønsket en koordination af dele af Dansk Sprognævns og DSL's virke, og de to organisationer har på ledelses- og medarbejderniveau spillet ud dels med forslag til styrkelse af deres respektive kerneydelser, dels med samarbejdsprojekter. Begge organisationer har glæde af øget politisk og samfundsmæssig interesse, og der er enighed om, at samarbejde på afgrænsede felter er bedre end forestillinger om fusion. DSL forbliver en selvejende institution i tilknytning til Kulturministeriet.

Klassikerserien arbejder sig fremad mod nyere tid med øget støtte fra Kunstrådets fagudvalg for litteratur, og der er skabt mulighed for at lægge rettighedsbelagte tekster fra vor tid på nettet gennem støtte fra Kulturministeriet.

Huset på Christians Brygge er ikke upåvirket af de økonomiske muligheder, der er tilvejebragt, men skelner skarpt mellem mål og middel. DSL skal ikke sanke i lade, men sørge for, at den immaterielle kulturarv i form af dansk sprog og litteratur eksponeres på nye tiders præmisser i pålidelig og velredigeret form. Medlemmernes bidrag hertil er en nødvendig forudsætning. Uden dem kunne redaktioner og andre udgivere ikke leve op til den opgave, der blev formuleret i 1911, og som har vist sig både slidstærk og levedygtig.

Jørn Lund

DANSKE (NY)KLASSIKERE

Jørgen Nielsen, 1933

Med udgivelsen af Jacob Paludans *Fugle omkring Fyret* (1925) i 1997 blev det antydet, at *Danske Klassikere* ikke nødvendigvis indskrænkede sig til udgivelsen af den ældre danske litteratur, og at serien med tiden måske endda også ville søge at skabe fastere rammer om udgivelsen af nyere værker frem for blot undtagelsesvist at lade dem stikke hovedet frem i rækken af klassikere. Takket være støtte fra Kunststyrelsens fagudvalg for litteratur er rammerne for udgivelsen af de danske nyklassikere nu sikret, således at rækken af udgivelser årligt kan forøges med 2 titler, i første omgang fra perioden 1920-1945. Indtil videre er arbejdet med flg. værker iværksat: Jørgen Nielsen: *En Kvinde ved Baalet* (ved Povl Schmidt), Knud Sønderby: *Midt i en Jazz-tid • To Mennesker mødes* (ved Poul Bager), Tom Kristensen: *Livets Arabesk* (ved Søren Schou), gustaf munch-petersens digte (ved Henrik Wivel) og Sonja Hauberg: *Syv Aar for Lea • April* (ved Finn Hauberg Mortensen). *Danske Klassikere* redigeres fortsat af Jørgen Hunosøe, titler efter 1920 af Jesper Gehlert Nielsen.

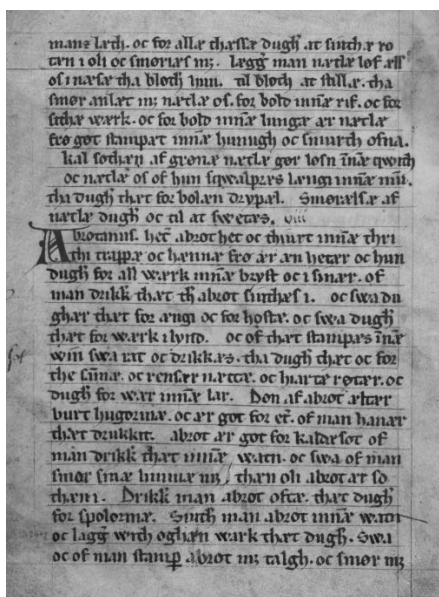
Jesper Gehlert Nielsen

STUDÉR MIDDELALDER PÅ NETTET

Projektet *Studér Middelalder på Nettet* er nu nået så vidt, at hjemmesiden kan offentliggøres. På adressen www.smn.dk, der også kan nås fra DSL's hjemmeside, udlægges centrale danske tekster fra middelalderen. Websiden kan bruges i mange sammenhænge og med forskellige forudsætninger. Her er materiale til undervisningen på gymnasie- og universitetsniveau, kilder for forskningen og tekster til fordybelse for alle, der interesserer sig for historie og litteratur. Emnemæssigt spænder teksterne vidt. De belyser middelalderens retsopfattelse, lægekunst, pædagogik, historieskrivning, geografiske forestillinger, digtning, religiøsitet og hele livssyn.

På websiden fremlægges en nøjagtig afskrift af teksterne i deres originale form. Som i andre videnskabelige udgaver ledsages teksterne af oplysninger om deres tilblivelse og den senere brug af dem. Også deres litteratur- og kulturhistoriske baggrund opridses. Desuden offentliggøres billeder af en del af originalerne, og nogle tekster gengives på moderne dansk. I en senere fase indlægges der links fra teksterne til artikler i *Gammeldansk Ordbog*, og fra ordbogsartiklerne linkes til kortfattede beskrivelser af de enkelte kilder. Også søgefunktioner skal knyttes til afskrifterne.

Hjemmesiden er udarbejdet af en projektgruppe under Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og i nært samarbejde med selskabets *Gammeldansk Ordbog*. Selskabets faglige tilsyn er Bente Holmberg og Flemming Lundgreen-Nielsen. Projektet er samfinansieret af Statens Humanistiske Forskningsråd (det

Harpestrengs urtebog efter det stockholmske håndskrift K 48 (bl. 5v)

DANNET – ET ORDNET FOR DANSK

DanNet er et forsknings- og udviklingsprojekt, som DSL og Center for Sprogteknologi, Københavns Universitetet udfører i fællesskab i perioden 2005-2007. Projektets mål er at udarbejde et dansk leksikalsk-semantisk ordnet for dansk.

Et ordnet er en formelt struktureret digital 'ordbog', hvor betydningsdefinitioner udtrykkes i et formelt sprog, og hvor de enkelte betydninger forbindes med hinanden ved at definere de semantiske relationer der hersker mellem dem, fx over- og underbegreber (*kop* – *tekop*), del-helhed (*hank* – *kop*) eller funktionsrelationer som *beholder* – *indeholde*. Gennem disse relationer etableres således et komplekst semantisk net i lighed med allerede eksisterende ordnet for en hel række andre sprog, fx *Princeton WordNet* og *Euro WordNet*.

Den mest oplagte samfundsmæssige anvendelse af *DanNet* udgøres af forskellige former for informationsnavigering i dansksproget tekstmateriale, fx i søgninger på internettet. Herudover vil *DanNet* hos DSL indgå som en væsentlig komponent i DSL-projektet *ordnet.dk*, hvor det vil muliggøre begrebsorienterede, onomasiologiske, søgninger.

I projektet drages der nytte dels af ekspertisen i de to samarbejds miljøer DSL og CST, KU, dels to nyligt færdiggjorte datasamlinger for dansk, nemlig *Den Danske Ordbog* og den danske sprogteknologiske ordbase *STO/SIMPLE*.

Projektet er støttet af Statens Humanistiske Forskningsråd. Fra CST deltager Bolette Sandford Pedersen og Sanni Nimb, fra DSL primært Jørg Asmussen og Nicolai Hartvig Sørensen. Endvidere medvirker medarbejdere fra DSL's Afdeling for Digitale Ordbøger og Tekstkorpora (DOT) i skiftende omfang.

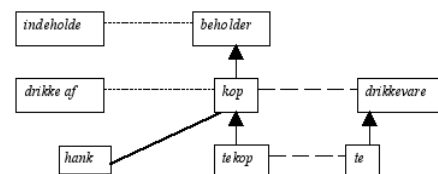
Yderligere informationer om projektet findes på www.wordnet.dk.

Jørg Asmussen

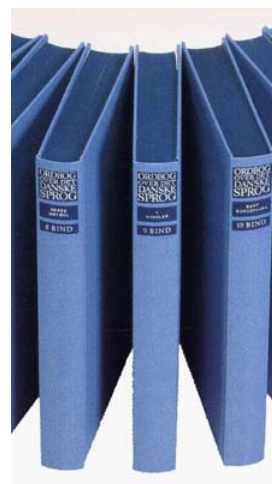
SUPPLEMENT TIL ODS

5. og sidste bind af *Supplement til Ordbog over det danske Sprog (maabe-Øvrigheds-)* har været færdigredigeret siden 1. oktober 2004. Pga. flaskehalse i den del af produktionsplanen, der omfatter fremstilling og korrekturlæsning af fotosats og tryksats, vil bindet først blive trykt efter sommerferien og komme i handelen til efteråret. Det bliver 20-30 % mere omfattende end de fire hidtil udkomne bind på gennemsnitligt ca. 1400 spalter, så gør plads i reolen!

Henrik Andersson

Semantiske relationer i et ordnet

H.C. ANDERSENS ROMANER OG REJSEBØGER

Med udgivelsen i Andersen-året 2005 af *I Spanien* (udkom i marts) og *En Digtets Bazar* (udkommer til september) i serien *Danske Klassikere* er alle H.C. Andersens romaner og rejse-skildringer nu for første gang nogensinde tilgængelige i tekst-kritiske, kommenterede udgaver som enkeltbind. Andersen-udgivelserne i *Danske Klassikere* adskiller sig fra de forskellige udgaver af Andersens samlede skrifter ved at have selvstændige efterskrifter med tolkningsbidrag, tilblivelseshistorie og modtagelseshistorie til hvert enkelt værk.

Til kommentering af H. Bang: *Vekslende Themaer* søger jeg hjælp til identifikation af flg. citater. Der er ikke yderligere støtte i konteksten: 1) "Taine har om Balzac sagt, at den stakkels Balzac vistnok selv har spillet Mercadet, inden han skrev den". 2) "[...] som Taine siger: Geniet har mere Lighed med en Sygdom end med en Blomstring" (begge: *VTh* 18.1.1880). 3) C.N. Rosenkilde til datteren Julie Sødring lige før hendes debut som skuespillerinde: "Og glem ikke at være naturlig!" (*VTh* 4.12. 81). 4) Ved omtalen af en citatmosaik leveret af kendte kunstnere strejfs sangeren og skuespilleren Peter Schram (1818-95). "Lettest er det vel som Skram at løbe fra os med en Spøg: "Lad os bare ikke tale om disse gamle Skader" - "Doktorens" berømteste Replik" (11.12. 81). 5) 11.2. 1883 citeres Thomasine Gyllembourg for flg.: "Jeg blev derhjemme, men Verden kom til mig."

Svar til Sten Rasmussen, sten@besked.com.

Redaktionen af *ANDERSEN* beder om hjælp til at løse følgende kommenteringsproblemer: 1) I vaudevillen *Kjærlighed paa Nicolai Taarn*, 1829, besynger skræddersvenden Søren Pind (!) sine følelser for den elskede, Ellen, i disse toner: "Min Elskede! at skildre dig min Lue, / Hvor høit den slaaer, hvor stærk og reen den er, / Det var med Ord at male Østens Skjær, / Naar Morgensol bestiger Himlens Bue. / At tælle mine Suk jeg ei formaaer, - / (Ei veed jeg Tal paa Nattens Stjerneskaer!) / Og ei min Længsels Dyb at aabenbare - / (Til Oceanets Bund ei Loddet naaer.)". Herom bemærker det gamle tyende, Maren, at han har stjålet det. 2) I *Den nye Barselstue*, et lystspil fra 1845, siger frøken Christine, som er lidt til års, om sig selv: »Før Rosen veed det, er den en gammel Hyben!«- siger Poeten.« 3) I lystspillet *Hr. Rasmussen*, 1846, optræder en kammerherre, der holder af at slå om sig med mere eller mindre autentiske citater. Her citerer han angiveligt fra "en Bog om menneskelig Svaghed": "Her paa Jorden ere vi alle første Oplag; kun de færreste Exemplarer ere paa fiint Papir, Formatet og Indbindingen er ikke den samme, men i Trykfeilene ligne vi alle hverandre! Naar vi efter Døden atter oplægges, saa ville vi bedre blive giennemseete og udstyrede, saa at den strængeste Censur skal lade os passere og nødes til at sætte paa os: "maa trykkes". 4) Vi møder i et tredje lystspil, *Han er ikke født* fra 1864, endnu en kammerherre, bosat i Paris. Han anbefaler byen som rejsemål for den, der har penge. Har man ikke det i Paris, er man at beklage: »Sans amis, sans soutien, / Je comprends sa misère!« - 5) Endelig et bonmot om kærligheden, stammende fra eventyrspillet *Meer end Perler og Guld*, 1849: »L'amour est pour les coeurs, / Ce que l'aurore est pour les fleurs!«. De fem citater kan sagtens være opdigtede, men hvis de er autentiske, hvor stammer de da fra?

Svar til *ANDERSEN*-redaktionen, ek@dsl.dk

H.C. Andersen, 1869

Personalia

Ph.d. Jan Katlev tiltrådte pr. 1.11.2004 som videnskabelig medarbejder ved *DOT*, *Svensk-Dansk Ordbog* og *Dansk Sproghistorie*.

Stud.mag. Misja Dam tiltrådte pr. 1.12.2004 som studentermedhjælp ved *Studér Middelalder på Nettet*.

Stud.mag. Anders Juhl Langscheiden Rasmussen tiltrådte pr. 1.1.2005 som studentermedhjælp ved *Danske Klassikere*.

Stud.mag. Sebastian Persson tiltrådte pr. 1.2.2005 som studentermedhjælp ved *Diplomatarium Danicum*.

Stud.polyt. Martin Drejer tiltrådte pr. 1.2.2005 som it-medhjælp ved Administrationen.

Aase Jakobsen tiltrådte pr. 14.3.2005 som overassistent ved Administrationen.

Cand.mag. Nicolai Hartvig Sørensen tiltrådte pr. 1.4.2005 som redaktør ved Afd. for Digitale Ordbøger og Tekstkorpora.

LIS NR. 25

APRIL 2005

Redaktion:

Anders Juhl L. Rasmussen

Grafisk tilrettelæggelse:

Laurids Kristian Fahl

Indlæg sendes til: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab
Christians Brygge 1
1219 København K
E-post: sekretariat@dsl.dk

LIS kan også læses på www.dsl.dk. Ønsker man at modtage nyhedsbrevet i en elektronisk version, kan man tilmelde sig ved at sende et e-brev til sekretariat@dsl.dk.